

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

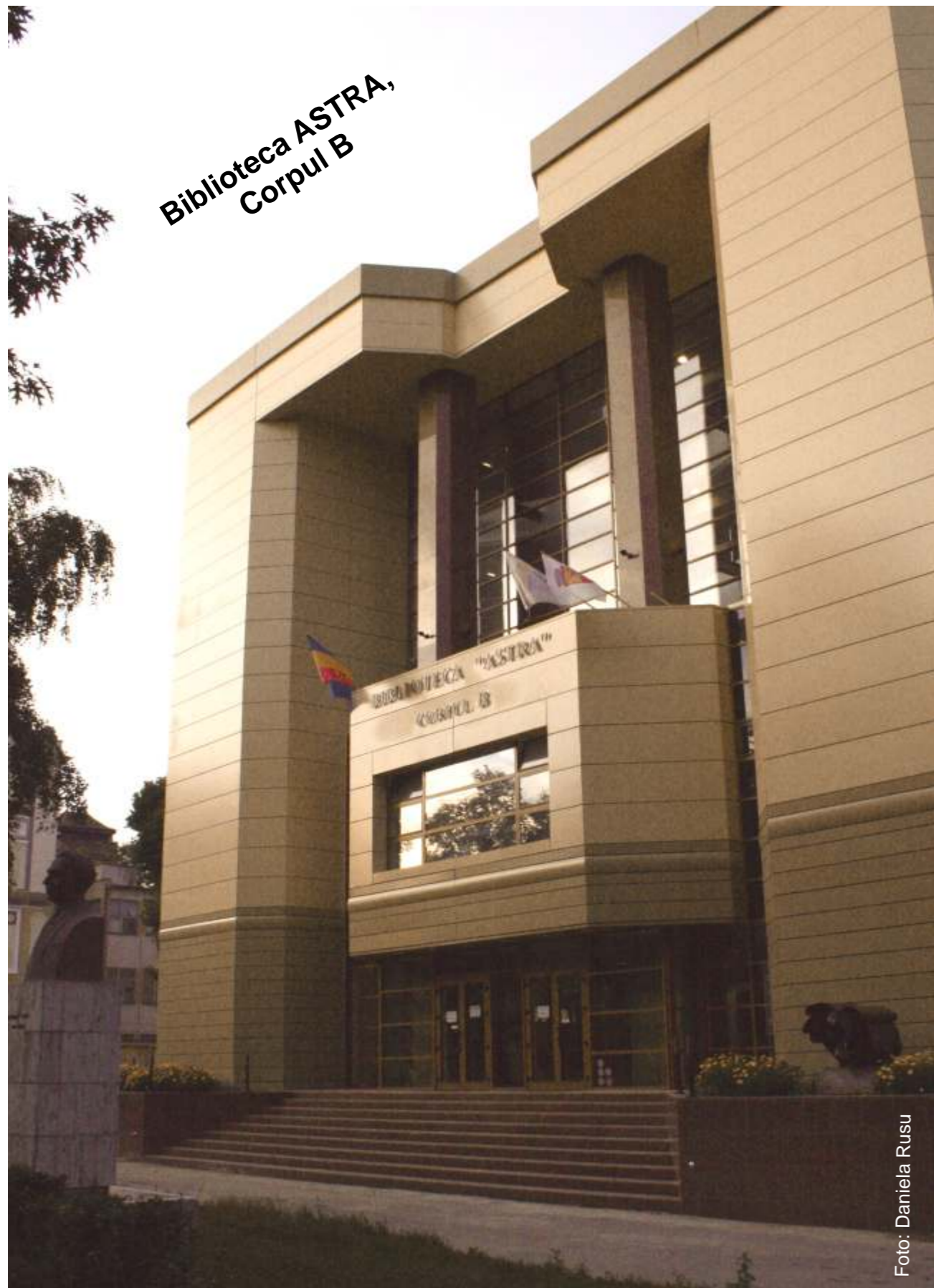
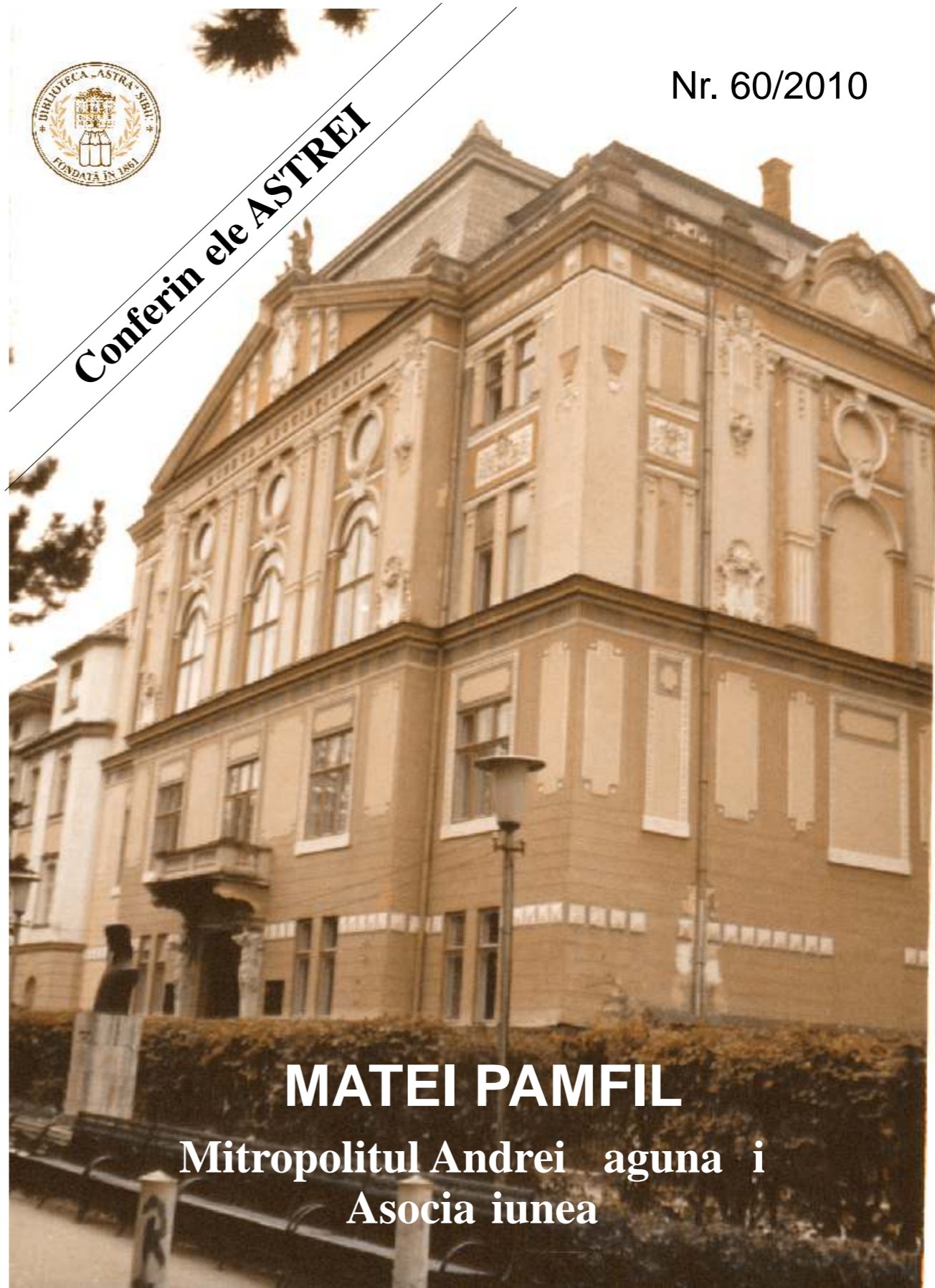

Foto: Daniela Rusu

Conferințele ASTREI

Nr. 60/2010

MATEI PAMFIL
Mitropolitul Andrei aguna și
Asociațiunea

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA:
MATEI PAMFIL: *Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea*

Matei Pamfil

n. 1942

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**
Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

**CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU**

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

CURRICULUM VITAE

MATEI PAMFIL

DATE PERSONALE: născut la 30 august 1942 în comuna Albac, jud. Alba, fiul lui Ioan și al Sofiei Matei; căsătorit cu Ana-Alexandrina, 2 copii, Alexandru-Radu și Horia-Corvin

STUDII:

1948-1955: Școala generală din comuna Albac; **1955-1959:** Liceul “Horia, Cloșca și Crișan”, Abrud; **1959-1964:** Facultatea de Filologie, Cluj, specializarea *Limba și literatura română*; **1985:** Doctor în Filologie, Facultatea de Filologie a Universității “Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca (coordonatori științifici: prof. univ. dr. Iosif Pervain și prof. univ. dr. Gavril Scridon)

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ, ȘTIINȚIFICĂ ȘI DE PERFEȚIONARE:

1964-1966, profesor titular la Școala Generală din comuna Vadul Moșilor și la Liceul “Horia, Cloșca și Crișan” din orașul Abrud, regiunea Cluj;

1967-1968, inspector școlar, Secția Învățământ a raionului Câmpeni, profesor la liceele din Câmpeni și Abrud; vicepreședinte al *Societății de Științe Istorice și Filologice*, filiala Abrud-Câmpeni;

1968-1976, profesor titular la Liceul “Gheorghe Lazăr” din Sibiu; asistent și lector universitar asociat al Facultății de *Filologie și Istorie din Sibiu* (1973-1976);

- 1976-1986**, lector titular al *Facultății de Filologie și Istorie* din cadrul *Institutului de Învățământ Superior din Sibiu*;
- 1986-1992**, în urma desființării *Facultății de Filologie și Istorie*, am fost transferat ca profesor titular la *Liceul Teoretic “Octavian Goga”* din Sibiu;
- 1990-1992**, conferențiar universitar asociat al *Facultății de Litere, Istorie și Drept* din Sibiu;
- 1992-2001**, conferențiar universitar titular, prin concurs, începând cu 1 decembrie 1992;
- 2001-2008**, profesor universitar titular, *Facultatea de Litere și Arte a Universității “Lucian Blaga”* din Sibiu;
- 1967** - obținerea gradului didactic *DEFINITIV* cu media 9,66;
- cursuri de perfecționare la I.P.C.D. Cluj, București și Breaza, ca profesor și inspector școlar
- 1972** - obținerea gradului didactic II, la Brașov, cu media 9,33;
- 1985** - obținerea titlului științific de *DOCTOR ÎN FILOLOGIE*, la Facultatea de Filologie a Universității “Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca;
- 1999 și 2001** - vizite de documentare și colaborare la Universitatea din Marburg (Germania), în cadrul parteneriatului universitar cu Universitatea “Lucian Blaga” din Sibiu.
- 1999-2008** - inițiator și organizator al *Colocviului Național Studențesc „Lucian Blaga”*, al Centrului de Limbi Străine al Facultății, al manifestării internaționale *Confluențe culturale româno-germane*; director–

fondator al *Centrului de Cercetări Filologice și Interculturale* al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu; director-editor al publicației *Caietele Lucian Blaga*, vol. I – IX, 2000-2008;

FUNCȚII DE CONDUCERE ȘI ÎNDRUMARE:

1967-1968, inspector școlar, Secția de învățământ a raionului Câmpeni, regiunea Cluj,

1970-1975, instructor cu probleme de artă și cultură la Comitetul județean de partid Sibiu, fără întreruperea activității didactice; am colaborat cu instituții profesioniste de artă și cultură din Sibiu (Muzeul Brukenthal, Teatrul de Stat, Biblioteca “Astra”, Arhivele Statului, Filarmonica de Stat, Teatrul de Păpuși, Uniunea Artiștilor Plastici) și cu revista **Transilvania**, la reparația căreia, în anul 1972, am contribuit, făcând apoi parte din Colegiul de redacție.

1975-1980, rector al *Univeristății Cultural-Științifice* din Sibiu, când am inițiat, împreună cu profesorii Iuliu Paul, Hermann Schmidt și Ioan Holhoș, manifestări culturale și științifice de largă audiență, în special ciclul *Tribuna ideilor*, onorat de prezența unor mari personalități ale culturii românești, precum: Mircea Malița, Ștefan Milcu, Remus Răduleț, Eugen Pora, Ștefan Pascu, Ioan Ceterchi, Virgil Vătășianu, I. I. Rusu, Camil Mureșan, Hadrian Daicoviciu, Ion Vlad, Pompiliu Teodor, Emil Condurachi, Cantemir Riscuța, Ioan Ursu, Radu Popa, Răzvan Theodorescu etc.

- 1979-1983**, director al *Teatrului de Stat din Sibiu*, fără întreruperea activității didactice la *Facultatea de Filologie și Istorie* din Sibiu; președinte al *Comitetului municipal de cultură* Sibiu; colaborarea cu *Teatrul de Stat din Sibiu* mi-a adus satisfacții deosebite, într-o perioadă dificilă pentru instituțiile de cultură și artă. În perioada amintită, instituția sibiană a realizat numeroase premiere cu piese de teatru de valoare, mult apreciate de public, de presa de specialitate și de juriile concursurilor la care a participat și a obținut 17 distincții (secțiunile română și germană). O valoare deosebită au avut spectacolele cu piesele: *Răceala* de Marin Sorescu, *Insula* de A. Fugard, *Neînțelegerea* de Albert Camus, *Faust* de Goethe, *Mârâiala* de Paul Cornel Chitic, *Dirijorul* de D.R. Popescu, *Camino Real* de T. Williams, *Man ist man* de Bertholt Brecht și altele, prin care Teatrul din Sibiu a fost apreciat ca “un punct luminos pe harta teatrală a țării” (Valentin Silvestru).
- 1990-1993**, director al *Liceului teoretic “Octavian Goga”* din Sibiu; am inițiat și organizat prima ediție a manifestărilor cultural-artistice ale elevilor și cadrelor didactice: *Zilele Liceului Teoretic “Octavian Goga”* (1993), având ca invitați de onoare pe Î. P. S. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, și pe academicianul Eugen Simion. De asemenea, am sprijinit inițiativa elevilor care au redactat două reviste proprii: *BRIO* și *LE PETIT MAG*.
- 1994-1996**, prodecan al *Facultății de Litere, Istorie și Drept* și decan al *Facultății de Litere, Istorie și Jurnalistică*; membru al Senatului Universității “Lucian Blaga”.

1992-2006, președinte-fondator al *Societății Culturale “Avram Iancu”*, Filiala Sibiu, membru al *ASTREI* și al *Societății Culturale Româno-Germane* din Sibiu.

2000-2008, decan al *Facultății de Litere și Arte* din Sibiu

1976-2010, am efectuat peste 80 de *inspecții speciale pentru acordarea gradelor didactice I și II* în învățământul preuniversitar, am coordonat practica pedagogică și de profil a studenților și elaborarea a peste 150 de *lucrări de licență și disertații* ale absolvenților facultății și ale absolvenților studiilor postuniversitare și a peste 50 de lucrări metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I; am susținut cursuri în cadrul activității de perfecționare a cadrelor didactice, cursuri de pregătire pentru admiterea în învățământul superior, numeroase inspecții școlare în cadrul unor brigăzi ale Ministerului Învățământului și ale Inspectoratului Școlar Județean Sibiu.

Am făcut parte din comisii de Doctorat la Universitățile din Cluj-Napoca, Timișoara și Sibiu, din comisii de concurs pentru ocuparea unor posturi didactice în învățământul universitar și preuniversitar, din numeroase comisii de licență, bacalaureat și admitere, ca președinte de comisie și profesor de specialitate.

Am inițiat și am participat la numeroase sesiuni științifice și simpozioane naționale și internaționale ale cadrelor universitare și ale studenților la care am prezentat de-a lungul anilor peste 300 de comunicări.

DISCIPLINE PREDATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR:

- Istoria limbii române: 1973-1986; 1992-1996; Limba română contemporană (Fonetică, Fonologie, Lexicologie, Morfosintaxă): 1975-1986; 1990-1992; Limba română contemporană (Morfosintaxa): 1976-1986; 1991-2008; Stilistica limbii române: 1976-1982; 1993-1999; Metodica predării limbii și literaturii române: 1976-1986; 1993-1996; Gramatică și stilistică: 2000-2004; Gramatică normativă: 2000-2008.

ACTIVITATE ȘTIINȚIFICĂ ȘI PUBLICISTICĂ

- *autor a peste 90 de studii și articole publicate în reviste de cultură și în volume ale unor manifestări științifice;*
- *lucrări publicate: Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) și rolul ei în cultura națională (1861-1950), 1986; Sibiul și Marea Unire (1993, în colab.), Toponimia comunei Jina, (1998, în colab.), Morfosintaxa limbii române contemporane (2001, 2002 – două ediții), Probleme de morfosintaxă a limbii române contemporane, (2001), Asociațiunea în lumina documentelor (1861-1950), Noi contribuții (2005); Acta Universitatis Cibiniensis – coordonator și editor: vol. I (1995), vol. II (1997); Caietele „Lucian Blaga” vol. I-IX (2000-2008), director-editor)*

PREMII, DISTINCȚII, DIPLOME, NOMINALIZĂRI:

Ordinul „Meritul pentru învățământ” în grad de Comandor, 2004; Medalia de argint a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2005; Medalia Muzeului Civilizației

*Populare Tradiționale „Astra”, 2003; Diploma pentru competență academică și servicii excepționale aduse Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, în evoluția spre mileniul III, 1999; Diplomă aniversară a Facultății de Inginerie „Hermann Oberth” din Sibiu (2001); Diploma de onoare a Societății Române de Radiodifuziune, 2001; Diploma de excelență pentru merite deosebite în domeniul învățământului și educației, Colegiul „Octavian Goga”, 2001; Diploma de excelență a orașului Săliște, 2004; Diploma de excelență, Tribuna 120, 2004; Scrisoare de recunoștință, Biblioteca Județeană „Astra”, 2005; Diploma Festivalului Internațional „Lucian Blaga”, Prefectura Alba Iulia, 2005; Diploma de excelență (Personalități care fac istoria Sibiului), Data Press, Sibiu, 2005; Nominalizare în Enciclopedia *Who's who in Romania*, ediția Princeps, București, Editura Pegasus Press, 2002, editor Panayiotis Vassos, p. 384-385; Nominalizare în volumul *Personalități care fac istoria Sibiului*, Colecția *Dialoguri în Viața Sibiului*, Sibiu, Editura Data Press, 2005, ediție îngrijită de Emil David și Ioana Bărbulescu; Interviu și CV – *Este nevoie de consecvență în promovarea valorilor reale*, p. 127-130; Diplomă de excelență a Direcției Județene Sibiu a Arhivelor Naționale și Medalia jubiliară, cu prilejul împlinirii a 175 de ani de la înființarea Arhivelor Naționale ale României, 2006; Nominalizare în *Enciclopedia personalităților din România, Hübners Who is who*, București, 2008, p. 793-794;*

APRECIERI DE REFERINȚĂ:

1) „Teatrul sibian are o istorie sinuoasă. A demonstrat însă că dacă știe să facă apel la oameni tineri și curajoși, să abordeze un repertoriu de marcă, succesele nu îi sunt străine...

Momentul prezent este remarcabil în viața teatrului sibian. Ideea directorului de a nu face figurație este foarte valoroasă... de mult n-am văzut trupa sibiană funcționând atât de bine”.

(Valentin Silvestru, 1980; cf. *Tribuna Sibiului*, nr.7014/10 februarie 1980)

2) „Dacă pe o hartă a României am pune becuri electrice în cele 44 de puncte unde avem teatre profesioniste și am conecta această hartă la curent, am putea costata că unele becuri rămân stinse, altele pâlpâie, unele sunt luminoase și câteva scânteietoare.

Sibiul este un punct luminos pe harta teatrală a țării, datorită conducerii, zestrei regizorale, unei trupe ce se relevă pe orice clapă a claviaturii repertoriale”.

(Valentin Silvestru, 1981; cf. *Tribuna Sibiului* nr. 7438/24 iunie 1981)

3) „De la absolvire și până în prezent...a dezvoltat o impresionant de bogată, variată și densă activitate, pe multiple planuri. Înainte de a mă referi la domeniul învățământului, mi se impune să constat și să afirm că d-l. Pamfil Matei este o personalitate proeminentă a vieții culturale sibiene. De asemenea, pentru a evita fastidioase enumerări de domenii și de teme, sunt de reținut ca semne cu valoare de argument. (Pamfil Matei)...este autorul unei cărți de 364 de pagini despre „Astra”, carte prețuită în 18 cronici cu semnături prestigioase...,la care adăugăm cartea (în colaborare) *Toponimia comunei Jina*, numărând 1831 de elemente topice, tot atâtea istorii până la el nescrise, istorii în care sunt implicate substanțial variate cunoștințe din toate domeniile pe care toponimia le reclamă;...

Toate cele de mai sus impun sintagme cheie ce-și au toată acoperirea faptelor: orizont larg, multilateralitate, informare până „la zi”, demers logic și argumentat, ținută științifică, pasiune pentru specificitatea profesată. Pe scurt, un excelent didact, unanim apreciat ca om de valoare, cu un prestigiu de invidiat”

(prof. univ. dr. D. D. Drașoveanu, Cluj-Napoca, 1999)

4) „Domnul Pamfil Matei și-a asigurat o solidă formație lingvistică pornind, în primul rând, de la studiile universitare efectuate la *Facultatea de Filologie* din Cluj, între anii 1959-1964. (...) activitatea științifică cuprinde o arie diversificată de preocupări, de la istoria limbii și culturii române, în special transilvănene, până la dialectologie, toponimie sau stilistică literară... Aș dori să subliniez, de asemenea, aprecierea de care s-a bucurat activitatea științifică și didactică...în mediile universitare și, mai larg, intelectuale.”

(prof. univ. dr. Mircea Borcilă, Cluj-Napoca, 1999)

5) „Din cele menționate până aici, pot fi deduse, fără nici o ezitare, meritele profesionale, științifice și civice de excepție ale domnului conf. univ. dr. Pamfil Matei. Doresc să exprim, în același timp, prețuirea mea personală pentru domnul Pamfil Matei. În calitate de Rector al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu (1992-până în prezent) și în calitate de filolog (sunt profesor universitar de *Studii americane și britanice*) sunt pe deplin familiarizat cu întreaga activitate desfășurată în cadrul Universității de către domnul Matei. Este unul dintre cei mai prestigioși dascăli din întreaga noastră comunitate universitară.”

(prof. univ. dr. dr. h. c. Dumitru Ciocoi-Pop, 1999)

6) „...prezenta lucrare (*Morfosintaxa limbii române contemporane*, 2001) nu este numai un curs pentru studenți, ci o carte de referință pentru un cerc larg de filologi și nu numai. Informația este vastă și adusă la zi, sunt utilizate lucrări de ultimă oră. Ca un sintaxist format la Școala lingvistică clujeană, autorul nu se dezmente. Deși nu neglijează rezultatele gramaticii tradiționale, prezenta lucrare este o monografie modernă, iar autorul se atestă ca un sintaxist de seamă”.

(prof. univ. dr. dr. h. c. Onufrie Vințeler, Cluj-Napoca, 2001)

7) „O sinteză a Morfosintaxei românești... Fruct al unei experiențe didactice universitare de înalt nivel științific, tratatul (*Morfosintaxa limbii române contemporane*, 2001) trădează și o întinsă documentare în bibliografia românească și străină în domeniu. El abordează cele mai „fierbinți” teme ale disciplinelor întrunite (morfologie și sintaxă), teme ale căror rezolvări conturează „școli” ale gramaticii în diferite centre universitare importante ale țării.

(prof. univ. dr. Viorel Hodiș, Cluj-Napoca, 2002)

8) „Cartea profesorului Pamfil Matei (*Morfosintaxa limbii române contemporane*) nu numai că nu a dat satisfacție corului de Zoili, ci spre surprinderea multora, ea (cartea) ne propune un sistem coerent al funcționalității limbii române în latura sa comunicatională, referențială și nu mai puțin în expresivitatea, poeticitatea sa.

Reprezentant al școlii de lingvistică și gramatică de la Cluj..., profesorul Pamfil Matei duce mai departe demersul hermeneutic al înaintașilor săi, în sensul că

receptează sistemul morfosintactic al limbii române într-o lectură diacronic-sincronică sau mai precis... din perspectiva interferențelor multiple și semnificative dintre subsistemele nivelului gramatical și dintre acestea și celelalte discipline lingvistice.”

(prof. univ. dr. Ioan Mariș, 2001; cf. *Tribuna*, Sibiu, 16 noiembrie 2001)

9) „Întemeiat pe o documentare impresionantă prin volum și exemplară prin conștiinciozitate, lucrarea lui Pamfil Matei dobândește toate atributele unui studiu științific: rigoare, obiectivitate, viziune de ansamblu, integratoare, aparat auxiliar adecvat și eficient. (...) Cartea lui Pamfil Matei impune prin bogăția informației, prin soliditatea și echilibrul construcției, prin viziunea constructivă în care reușește să epuizeze un subiect socotit până nu demult „difícil”. Ea va rămâne, fără îndoială, un studiu de referință pentru istoria noastră culturală.”

(Radu Ciobanu, scriitor, Deva, 1986)

10) Monografia *Astra* de Pamfil Matei constituie un exemplu de cercetare culturală condusă cu spirit științific prob, deschis, suplu, în care impresionează deopotrivă acribia documentară și relevanța comentariilor...”

(Titu Popescu, 1986; cf. *Steaua* nr.11/noiembrie 1986, p.57-58)

11) „Așadar, o carte venită la timp, dar nu o carte scrisă conjunctural, din moment ce, ca lucrare de doctorat, a fost îndelung pregătită și a fost finalizată de mai mulți ani, așteptându-și apoi destinul editorial firesc, care a adus-o acum în mâinile cititorilor...”

Un merit cert al lucrării lui Pamfil Matei constă în faptul că a reușit să fie deopotrivă informată dar clară și consecventă axiologic în dezvăluirea mersului și ritmului programatic constructiv și flexibil al *Asociațiunii* în militantismul ei pentru emanciparea românilor și dezvoltarea conștiinței naționale, ca premisă esențială a viitoarei unități politice.”

(Constantin Mălinaș, 1986; cf. *Familia* nr. 10/1986, p.4)

12) „Sprijinit pe o amplă documentare, utilizând numeroase acte de arhivă, unele pentru prima dată valorificate, autorul realizează cea dintâi cercetare integrală de tip monografic a *Asociațiunii* care în aproape 90 de ani de existență a străbătut epoci distincte, structural deosebite, marcate de evenimente – reper.”

(Mircea Braga, 1986; cf. *Contemporanul* nr. 42/1986)

13) „Plus que la monographie d'une association culturelle et scientifique, Pamfil Matei a réalisé une excellente introduction dans la dramaturgie d' une combustion. Son livre est la monographie d'une passion.”

(Mihai Pelin, 1987; cf. *Revue roumaine* nr. 2/1987, p. 84-85)

14) „Meritul mare al cărții cercetătorului sibian (Pamfil Matei, *Asociațiunea...* 1986) constă în prezentarea în detaliu a activității *Asociațiunii* după înfăptuirea statului național unitar, contribuția sa efectivă la culturalizarea poporului român, la dezvoltarea conștiinței de sine, în raport cu istoria și cu alte popoare, insistându-se în

egală măsură asupra împlinirilor, ca și asupra unor perioade contradictorii și inegale...”

(Mihai Racovițan, 1987; cf. *Transilvania*, nr.1/1987)

15) „Este în afara oricărui dubiu faptul că lucrarea ce ne stă în atenție (*Asociațiunea...*, Editura Dacia, 1986) este rezultatul unei pasionate și îndelungate strădanii, al unei vaste și profunde investigații științifice – mărturie sunt cele 260 de titluri ale bibliografiei selective ce însoțește volumul...Acestea conferă lucrării o solidă argumentație documentară, utilizată cu discernământ de autor pentru a oferi cititorului o imagine veridică asupra unei pagini de referință din istoria românească.

(Lucrarea) prin conținutul său intrinsec, prin acuratețea stilului folosit de autor în înfățișarea faptelor, oamenilor și evenimentelor, se înscrie între contribuțiile de seamă ale istoriografiei noastre la mai buna cunoaștere și dreapta apreciere a unei pagini memorabile din istoria culturii și spiritualității românești.”

(Ion Babici, 1988; cf. *Analele de istorie* nr. 6/1988, p.144-147)

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă .....</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești .....</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș .....</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate .....</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului .....</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 – .....</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>> .....</i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere .....</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu .....</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii .....</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica .....</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel .....</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă .....</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri’a, nu are dreptu a se numerá între poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociatiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înfiiințarea unei școli române de fete în Sibiu .....</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român .....</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române .....</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă .....</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare .....</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român .....</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu .....</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în rolul emancipării femeii și educația copiilor .....</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective) .....</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI .....</i>	52
Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului .....</i>	53

Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale .....</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj .....</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu .....</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române .....</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat .....</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea .....</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea .....</i>	60

Prof. univ. dr. MATEI PAMFIL

Mitropolitul Andrei Șaguna și *Asociațiunea**

1. Toți cercetătorii importanți și de bună credință ai istoriei moderne a românilor din Ardeal, ai mișcării naționale de emancipare economică, politică și socială și de unitate națională – de la Timotei Cipariu și Nicolae Popea, la Ioan Lupaș, Vasile Goldiș, Gh. Tulbure și Nicolae Iorga, până la mitropolitul Antonie Plămădeală, Mircea Păcurariu, Liviu Maior, Keith Hitchins –, au recunoscut meritele deosebite ale *Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român* și ale cărturarilor înțelepți și luminați care au întemeiat-o și care au conturat și urmărit cu statornicie rosturile *Asociațiunii*, dominate constant de prioritățile naționale și de deschiderile europene.

Același consens elogios binemeritat s-a manifestat în asocierea numelui *Asociațiunii* cu cele ale întemeietorilor și susținătorilor ei – ortodocși și greco-catolici – începând cu mitropoliții Andrei Șaguna și Alexandru Sterca Șuluțiu, și continuând cu generațiile de cărturari care au condus *Asociațiunea*, au apărat-o în perioade periculoase pentru ea și pentru românii din Ardeal, și au acționat pentru emanciparea și afirmarea națiunii române.

Semnificative și pe deplin justificate prin fapte și jertfe sunt aprecierile contemporanilor cu privire la episcopul și mitropolitul Andrei Șaguna, care devenise una dintre personalitățile românilor ardeleni din perioada pașoptistă, fiind recunoscut și respectat și de autoritățile imperiale.

---

* Conferință prezentată în ziua de 16 februarie 2010.

18..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Într-adevăr, „sub păstorirea energică și prestigioasă a marelui Șaguna”ⁱ s-au materializat inițiativele și ctitoriile de importanță majoră pentru biserica ortodoxă din Ardeal și pentru cultura națională, pe care le-a promovat și le-a înfăptuit în calitatea de *vicar general* al eparhiei Sibiului (1846), apoi de *episcop* (1848) și de *arhiepiscop* și *mitropolit* al românilor ortodocși din Ardeal.

Prin stăruințe și diplomație, Andrei Șaguna „tânărul și energicul episcop”, recunoscut apoi ca *marele* și „nemuritorul mitropolit”ⁱⁱ, a reușit restaurarea mitropoliei ortodoxe a românilor ardeleni și apoi a episcopiilor de la Arad și Caransebeș, a reorganizat și a dezvoltat învățământul teologic și pedagogic, a înființat *școli populare* și gimnazii, *tipografia diecezană* (1850), foaia *Telegraful român* (1853), a sprijinit presa românească din Ardeal, a zidit biserici și școli, a editat cărți religioase, manuale și calendare, a format preoți și dascăli, a promovat orientarea românilor spre meserii și comerț, și prin toate acestea a promovat rolul important al Bisericii în afirmarea și apărarea națiunii române.

Andrei Șaguna a fost recunoscut de contemporani și de urmașii săi ca un *neîntrecut organizator*, ca un *bărbat providențial al națiunii noastre care s-a manifestat mai mult ca un erou al faptei*ⁱⁱⁱ, „ca o personalitate atât de autoritară și de copleșitoare” și „un pasionat combatant pentru drepturile românilor, dar în limitele acordului cu autoritățile imperiale”^{iv}, sau drept „puternicul conducător național între Revoluția de la 1848 și Compromisul de la 1867”^v.

2. Andrei Șaguna, tânărul aromân educat în spirit românesc și ortodox, era un bun cunoscător al situației bisericilor românești din Ardeal și a românilor din Imperiu, dar și al tendințelor europene contradictorii, care oscilau între apărarea privilegiilor „domnilor pământului”, asuprire națională,

socială și deznaționalizare, și între tendințele democratice de proveniență iluministă și raționalistă. El a devenit om „politic din creștet până în tălpi”^{vi}, s-a identificat cu destinul românilor din Ardeal și al bisericii ortodoxe, a înțeles prioritățile vremii care vizau emanciparea economică, politică, socială și culturală a românilor, a susținut activ, lucid și cu diplomatie mișcarea națională românească din perioada pașoptistă, a acționat înțelept pentru evitarea scindării mișcării naționale pe motive religioase, dezbinare dorită și stimulată adeseori de autoritățile habsburgice și, apoi, de cele austro-ungare.^{vii}

Deși Andrei Șaguna a fost un reformist, „cârmuitorul cu crucea”, încrezător în promisiunile împăratului de la Viena, el și-a dat acordul la implicarea sa în pregătirea și desfășurarea adunărilor de la Sibiu și Blaj, la numirea sa ca președinte al Comitetului Național, alături de Simion Bărnuțiu, „conducătorul cu condeiul”, sau „apostolul ideii naționale”, de Avram Iancu, conducătorul „cu spada vitejiei străbune”^{viii} sau „eroul spadei”, de Ion Buteanu, Alexandru Papiu Ilarian, Aron Pumnul și de alții. Andrei Șaguna a promovat accente mai moderate în *Moțiunea* care proclama libertatea și independența națiunii române, care cerea ștergerea iobăgiei și care respingea „uniunea” Transilvaniei la Ungaria, precum și în tonul *Jurământului național*, deus întâi față de *împărat*, la cererea lui Șaguna, apoi față de *națiune*!

Andrei Șaguna, spre deosebire de episcopul Lemeni de la Blaj, era un antiunionist, dar și un proimperial, fapt demonstrat și de discursul din 15 mai 1848, de la Blaj, în care sublinia legalitatea mișcării naționale românești, dar

20..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

încerca să atenueze tendințele radicale, să fie evitate violențele, să nu se reacționeze la provocări, să se promoveze spiritul european al vremurilor, cu speranța în obținerea libertăților democratice, a egalității în drepturi a tuturor confesiunilor și a tuturor etniilor din Ardeal, conform promisiunilor repetate ale împăratului de la Viena.

Susținerea de către Andrei Șaguna a programului național adoptat la Blaj, în mai 1848, reiese însă cu claritate nu numai din demersurile personale în favoarea românilor, ci și din *pastoralele* transmise credincioșilor, în care se regăsesc obiectivele politice, sociale și culturale ale revoluționarilor români, dar și îndemnurile repetate la *supunere* și *credință*, către împăratul și regele Ferdinand, și la *ascultare* către autoritățile imperiale! Oficialitățile vremii îl încadrau pe Andrei Șaguna între cei care „au acționat în mod ipocrit și pe ascuns”, iar pe episcopul Lemeni între „maghiarofili hotărâți”, în timp ce George Barițiu aparținea grupului de „români decși dar moderați”, Ion Buteanu și Avram Iancu erau etichetați drept „supărați pe maghiari și adversari ai acestora”, iar Simion Bărnuțiu, autorul *Programului național*, prezentat în *Discursul* de la Blaj, A.T. Laurian și Ioan Rațiu erau „români exagerați... care vor nu mai puțin decât unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei, în vederea restaurării vechii Dacii...”^{ix}

3. Numele lui Andrei Șaguna este legat nu numai de importantele realizări în domeniul vieții religioase a românilor ardeleni, al învățământului teologic și pedagogic, al presei românești din Transilvania, ci și de întemeierea *Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român* (Sibiu, 1861), demonstrând că, într-adevăr, Andrei Șaguna și-a dedicat viața „idealurilor permanente ale neamului”, ca „scriitor bisericesc”, păstor duhovnicesc și îndrumător al culturii, care s-a impus ca „un călugăr de înaltă prestanță și erudiție”, a cărui personalitate armoniza „substratul sentimentului religios” cu „sentimentul național”.^x

Întemeierea *Asociațiunii* încununa numeroasele încercări ale românilor din toate provinciile teritoriului național de a organiza societăți literare, filozofice și culturale prin care să contribuie la emanciparea materială și spirituală a românilor.

Înființarea *Asociațiunii* marca și împlinirea unor idealuri politice și culturale ale revoluționarilor de la 1848 care, în pofida decepțiilor trăite, au înțeles că lupta va trebui continuată, inclusiv prin promovarea și apărarea identității naționale, prin limbă și cultură.

Andrei Șaguna se impusese în conștiința românilor prin programul său care viza restaurarea mitropoliei ortodoxe din Ardeal și obținerea autonomiei acesteia față de mitropolia sârbească și a drepturilor egale cu celelalte

22..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

confesiuni din Imperiu, înființarea de școli românești etc., care erau în consens cu *programul național* adoptat la adunarea națională de la Blaj, din mai 1848. Andrei Șaguna și-a dat seama că nu-și putea îndeplini aceste obiective esențiale decât cu „bunăvoința Vienei catolice și reacționare”, motiv pentru care îndemna la supunere față de „înălțatul împărat”, inclusiv prin documentele revoluționarilor ardeleni, într-o vreme când se mai credea în promisiunile împăratului, în „legile cele drepte și mântuitoare” (!) și în eficiența devizei „cu Viena contra Budapestei”.

Andrei Șaguna și-a folosit demnitățile de „episcop al Bisericii greco-răsăritene ortodoxe”, de „comandor al Ordinului Leopoldin cezaro-regesc” și de „sfetnic din lăuntru de stat al Maiestății Sale cezaro-regești apostolice” – menționate în *pastoralele* sale încă din anul 1854, în care recunoștea că a jurat credință și slujire bisericii și împăratului, pentru care „totdeauna sum gata și cu viața mea”^{xi}, îndeosebi după ce a fost informat că „Maiestatea Sa nu e neaplecat la înființarea unei mitropolii române de legea greco-neunită”^{xii} (1860) –, și în demersurile pentru înființarea *Asociațiunii*.

Era firesc și necesar ca Andrei Șaguna să se afle în fruntea cărturarilor români care au semnat memoriul din 10 mai 1860, adresat autorităților în vederea organizării unei „adunări consultatoare” cu privire la înființarea unei asociațiuni ale cărei scopuri esențiale erau „lățirea culturii populare și

înaintarea literaturii cu puteri unite”. Petiția a fost redactată de dr. Ioan Rațiu „în termeni atât de pipăiți, umiliți, respiratori de lealitate pe cât se afla în limba germană, bogată în expresiuni plăcute despotismului”^{xiii} – cum va aprecia G. Barițiu. Dincolo de limbajul diplomatic și de formule frecvente și în pastoralele lui Andrei Șaguna despre „preagrațiosul nostru Domn și Împărat”, remarcăm viziunea modernă a semnatarilor acestei *rugăminți* adresate guvernatorului Liechtenstein, care subliniau ideea de progres care orienta și stimula eforturile creatoare ale tuturor popoarelor și încadrau aspirațiile românilor spre prosperitate economică și culturală în contextul luptei „spre înaintarea fericirii universale”, asigurând autoritățile că românii din Transilvania „nu doresc nimic mai tare decât posibilitatea de a dovedi acestora (aspirația spre bunăstare și lumină – n.n.) în fapte, ca prin aceea să fie părtași luminărei și culturei moderne”^{xiv}.

În finalul petiției, se solicita ca răspunsul să fie trimis episcopului Andrei Șaguna, care era și consilier extraordinar al Senatului imperial de la Viena.

Deși în petiție se menționa că „adunarea consultătoare” urma să adopte un *program* și *statutele*, guvernatorul Transilvaniei i-a comunicat lui Andrei Șaguna, la 12 iulie 1860, hotărârea de a amâna aprobarea solicitată sub pretextul lipsei programului și a statutelor. În realitate, autoritățile erau iritate

24..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

de inițiativa românilor din Imperiu, chiar de numele societății și atrăgeau atenția episcopului Andrei Șaguna că nu se poate aproba „înființarea unei reuniuni eschisivu-naționale... care s-ar despărți de celelalte naționalități conlocuitoare într-un modu ostensibilu și ar servi tendințelor eschisivu-naționale”^{xv}.

La 6 decembrie 1860, proiectul de statute a fost înaintat Prezidiului Guvernial al Transilvaniei, însoțit de o adresă semnată de episcopul Andrei Șaguna, în care solicita ca statutele să fie înaintate împăratului, spre aprobare, o aprobare așteptată și meritată, având în vedere „nenumărate dovezi despre alipirea sa către tronul majestatic”, precum și prevederile statute din care reiese un „patriotism curat și străin de orice separatism ostensibil”, dovedit și de prevederea statutară conform căreia „membrii acestei Asociațiuni pot fi de orice religie și nație”^{xvi}.

La 31 ianuarie 1861, episcopul Andrei Șaguna a primit comunicarea guvernatorului cu privire la hotărârea din 22 ianuarie 1861, a Înaltei Cancelarii Aulice-Transilvane de a se aproba măsurile pregătitoare în vederea înființării *Asociațiunii*. În consecință, episcopul Andrei Șaguna a publicat prin ziarele naționale, la 22 februarie 1861, invitația pentru semnatarii petiției din 10 mai 1860 și pentru alți doritori de a participa la o adunare în ziua de 9/21 martie

1861, la Sibiu, pentru adoptarea statutelor, care vor fi apoi înaintate împăratului spre aprobare.

Conferința consultativă s-a desfășurat în perioada 9-11/21-23 martie 1861, în Casele Seminariului teologic din Sibiu, sub președinția lui Andrei Șaguna și cu sprijinul celor doi secretari: G. Barițiu și N. Popea. Au mai fost de față: Iacob Bologa, Pavel Vasici, Pavel Dunca, Ioan Pușcariu, Axente Sever, Dr. I. Rațiu, Ioan Codru (Drăgușanu), Ilie Măcelariu, și alții, iar mitropolitul Al. Sterca Șuluțiu a transmis un mesaj de sprijin pentru *Asociațiune*.

Cu acel prilej s-au dezbătut cele patru proiecte de statute pregătite la îndemnul episcopului și prezentate de Andrei Șaguna, G. Barițiu, Timotei Cipariu și Ioan Maiorescu; au fost dezbătute în plen, apoi au fost analizate de o comisie și aprobate în ziua a treia a conferinței.

În ședința a doua s-a adoptat numele *Asociațiunii*, introducându-se și termenul *transilvană*, neutilizat până acum și care va genera pericole pentru existența *Asociațiunii* în perioada dualistă.

Episcopului Andrei Șaguna i-au fost adresate mulțumiri prin cuvântul lui George Barițiu, pentru *ostenelele și sacrificiile* asumate „în cauza națiunii”, prin demersurile în favoarea înființării *Asociațiunii*, fiind rugat a rămâne în continuare în fruntea acestor demersuri până la aprobarea statutelor și până la

26..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

prima adunare generală a *Asociațiunii*, ceea ce Andrei Șaguna a acceptat *cu mulțumire*^{xvii}.

Adunarea generală de constituire a *Asociațiunii* a fost convocată de Andrei Șaguna, la 29 septembrie/11 octombrie 1861, după ce a luat act de aprobarea de către împărat, la 6 septembrie 1861, a statutelor înaintate la 28 martie 1861 și de încuviințarea înființării *Asociațiunii*. Adunarea constituantă s-a desfășurat în zilele de 23-26 octombrie/4-7 noiembrie 1861, la Sibiu, sub președinția episcopului Andrei Șaguna, într-o atmosferă entuziastă, generată de împlinirea acestui proiect național de mare importanță pentru emanciparea materială, culturală și politică a românilor din Ardeal.

În mod firesc, episcopul ortodox Andrei Șaguna, care se impusese ca o personalitate recunoscută a românilor din Ardeal, a fost ales președinte, iar în funcție de vicepreședinte și de secretar primar, au fost aleși doi prestigioși cărturari greco-catolici: Timotei Cipariu și George Barițiu. Prin această formulă înțeleaptă, interconfesională, respectată și în privința celorlalți 12 membri aleși în comitetul de conducere, *Asociațiunea* estompa rivalitățile dintre cele două biserici românești și transmitea un mesaj de unitate în interesul națiunii române, de încredere și de susținere a programului statutar: „înaintarea literaturii române și cultura poporului român în deosebitele ramuri prin studiu, elaborarea și edarea de opuri, prin premii și stipendii pentru

diferitele specialități de știință și arte și alte asemenea^{xviii}. George Barițiu a prezentat adunării generale propuneri („propusețiuni”) sugestive, recomandând cercetări în domeniile agriculturii, horticulturii, pomiculturii, silviculturii, apiculturii, zootehniei, sericulturii, precum și studii de etnografie, istorie, folclor, artă populară, medicină etc., realizate în toate ținuturile locuite de români^{xix}.

Rolul cu totul deosebit al episcopului Andrei Șaguna s-a evidențiat și în faza premergătoare, a intervențiilor pe lângă guvernatorul de la Sibiu și la Împăratul de la Viena, pentru organizarea adunării consultative din martie 1861, apoi în definitivarea *statutelor*, cu contribuția episcopului la varianta finală, care valorifica statutele elaborate de Timotei Cipariu, G. Barițiu și Ioan Pușcariu, la solicitarea sa. Cele 38 de paragrafe cuprindeau precizări referitoare la profilul literar, cultural și științific al *Asociațiunii*, la structura sa organizatorică, la conducătorii săi, dar și la instituțiile preconizate a se înființa și la principalele direcții ale activității: *biblioteca, arhiva, o foaie periodică, școli, secțiuni pentru stimularea cercetării* în domeniile științelor, artelor, economiei și vieții sociale, conform chemării adresate de Andrei Șaguna „tinerimei scolastice” de a înainta, „pe calea cea lungă a științelor”, iar dacă nu reușește, „să treacă nesmintit la meserii”^{xx}.

28..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Sugestive pentru deschiderea europeană a întemeietorilor *Asociațiunii* sunt și prevederile referitoare la posibilitatea de a deveni membri ai acesteia – fondatori, ordinari, corespondenți și de onoare –, orice doritor „fără deosebire de națiune și de religie”, sau cea prin care „membrilor necunoscători de limba română le este iertat a se servi și de altă limbă”^{xxi}.

Personalitatea episcopului Andrei Șaguna era dominată de încrederea în rolul culturii și al culturalizării pentru viitorul românilor, într-un veac apreciat a fi al „luminării și al civilizației”, un veac care spera în legi care să promoveze „binele privat și obștesc, prin egala îndreptățire de drepturi”, dar era obligat să recunoască faptul că legile existente „într-un punct încă ne apasă, adică în punctul naționalității”^{xxii}.

Crezul său despre rolul *asociațiilor* în propășirea națiunilor, inclusiv a românilor, într-un context politic pe care îl dorea *constituțional*”, *liber și democratic*, a fost mereu afirmat în documentele premergătoare întemeierii *Asociațiunii*, îndeosebi în textul petiției din 10 mai 1860, în răspunsul la decizia din 12 iulie 1860 a guvernatorului de la Sibiu, în prevederile statutelor aprobate, dar mai ales în cuvântările episcopului Andrei Șaguna, rostite cu prilejul conferinței consultative din martie 1861 și al celor trei adunări generale anuale ale *Asociațiunii*, pe care le-a prezidat cu solemnitate, cu înțelepciune și cu rodnicie în perioada 1861-1867, în care a îndeplinit

responsabilitățile de președinte al *Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*: 1861 (Sibiu, adunarea constituantă), 1862 (Brașov) și 1866 (Alba Iulia).

Într-adevăr, dincolo de gesturile diplomatice și de declarațiile măgulitoare la adresa împăratului, rămân iubirea de neam și de limba română, ctitoriile sale religioase și culturale, dominate de încrederea în „monumentele spirituale” și în „moravurile cele morale”, esențiale pentru destinul „mult cercatei noastre națiuni”, pe care Andrei Șaguna le-a pus ca obiective esențiale ale Bisericii, ale Școlii și ale *Asociațiunii*, trecând senin chiar peste nerecunoștința unor contemporani!

Rezumat

Autorul și-a propus o sinteză a meritelor deosebite ale mitropolitului român ortodox Andrei Șaguna în organizarea vieții religioase a românilor din Ardeal în perioada 1846-1873, în special după obținerea aprobării pentru restaurarea mitropoliei ortodoxe din Ardeal (1864), precum și în dezvoltarea învățământului teologic și pedagogic, al presei românești din Transilvania și în demersurile personale pentru aprobarea înființării *Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român* (Sibiu, 1861), pentru conturarea unui program modern și democratic al acesteia, întemeiat pe prioritățile naționale de emancipare economică, politică și socială a românilor și pe principiile europene, de sorginte iluministă și raționalistă.

Note

-
- ⁱ Simion Retegan, *Împliniri bisericești, școlare, culturale*, în *Istoria României. Transilvania*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura „G. Barițiu”, 1997, p. 1154-1166.
- ⁱⁱ cf. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu. 1786-1986*, Sibiu, 1987, p. 6, 9 și p. 59-80.
- ⁱⁱⁱ cf. Ioan Lupaș, *Andrei Șaguna și «Asociațiunea transilvană»*, în *Transilvania*, LIII, nr. 6-7/1923, p. 245-255.
- ^{iv} Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Univers Enciclopedic, 1997, p. 261.
- ^v Keith Hitchins, *România între 1866-1947*, București, Humanitas, 1996, p. 243
- ^{vi} cf. Mihai Eminescu, *Scrieri politice și literare*, vol. I, 1870-1877, București, Editura Minerva, 1905, p. 196
- ^{vii} cf. Liviu Maior, *1848-1849. Români și unguri în revoluție*, București, Editura Enciclopedică, 1998, p. 88-194.
- ^{viii} La manifestările prilejuite de centenarul nașterii lui Avram Iancu, Ioan Lupaș a vorbit la mormântul de la Țebea al eroului național, din partea Academiei Române, și a evocat cu căldură „treimea cea nedesprătită a luptelor noastre de izbăvire națională”: Andrei Șaguna, Simion Bărnuțiu și Avram Iancu, cf. *Transilvania*, 55, nr. 8-9/august-septembrie 1924, p. 281-283; cf. Ioan Lupaș: *Din istoria Transilvaniei*, București, Editura Eminescu, 1988, p. 162
- ^{ix} Liviu Maior, *op. cit.*, p. 88-124
- ^x cf. Gh. Tulbure, *Mitropolitul Șaguna*, Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1938, p. III, IX, 3-12
- ^{xi} Idem, *Ibidem*, p. 211
- ^{xii} Idem, *Ibidem*, p. 227
- ^{xiii} cf. Ioan Lupaș, *Înființarea «Asociațiunii» și conducătorii ei*, în *Transilvania*, nr. 4/iulie-august, 1911, p. 229
- ^{xiv} *** *Actele privitoare la urzirea și înființarea Asociațiunii*, Sibiu, 1862, p. 3-4
- ^{xv} *** *Actele...*, 1862, p. 14
- ^{xvi} *** *Actele...*, 1862, p. 15
- ^{xvii} *** *Actele...*, 1862, p.36
- ^{xviii} *** *Actele...*, 1862, p. 25
- ^{xix} *** *Actele...*, 1862, p. 104-108
- ^{xx} *** *Actele...*, 1862, p. 76
- ^{xxi} *** *Actele...*, 1862, p. 26, 34
- ^{xxii} *** *Actele...*, 1862, p. 40